

گزارشی از نشست‌های ماهانه دفتر مطالعات اسلامی در بهداشت روان

● یکصد و هفتاد و چهارمین گردهمایی دفتر مطالعات اسلامی در بهداشت روان با عنوان «روانپزشکی کل انسان» توسط دکتر احمد محیط در تاریخ ۱۳۸۸/۲/۳۱ در سالن همایش‌های انستیتو روانپزشکی تهران برگزار شد. وی با اشاره به این مطلب که «انسان فراسامانه‌ایست که گستره آن از ابعاد سه‌گانه جسمی - روانی - اجتماعی نیز فراتر می‌رود، انسان را دارای ابعادی معنوی، روحانی، تاریخی و فرهنگی و حتی اسطوره‌ای دانست که همه این ابعاد بر شکل‌گیری شخصیت او و جهت‌دادن به سلامتی یا بیماری در او اثر گذارند. سخنران افزود تا هنگامی که رابطه موجود زنده و محیط زیست او محدود به تحریک‌پذیری و حس‌های اولیه باشد، کارکرد سازه‌واره ارگانسیم با دانش سطح زیست‌شناسی هم قابل فهم است و هم قابل توضیح؛ لیکن نمی‌توان چنین امری را به سطوح بالاتر سازه‌واره که در آن‌ها ادراک شکل می‌گیرد و به‌ویژه انسان سخنگوی اندیشه‌ورز تعمیم داد. از سوی دیگر روانپزشکی رشته‌ای از پزشکی است که موضوع آن پیش‌گیری از اختلال‌های فکری، رفتاری و عاطفی، درمان این اختلال‌ها، و توانبخشی بیماران مزمن در این زمینه‌هاست. در این رشته بیش از هر رشته دیگر پزشکی، کلیت انسان با تمام بعدهای یادشده، از جسم تا اسطوره مورد بحث است. این که هر یک از اجزا چگونه بر شکل‌گیری کل انسان مؤثر هستند و چگونه می‌توان از آن در جهت کمک به بیماران سود جست، چالش روانپزشکی امروز است.

● یکصد و هفتاد و پنجمین گردهمایی دفتر مطالعات اسلامی در بهداشت روان با عنوان «مشاوره و روان‌درمانگری با رویکرد معنویت» توسط دکتر باقر غباری نایب در تاریخ ۱۳۸۸/۳/۸ برگزار گردید. وی معنویت را یکی از ابعاد مهم روانی انسانها دانست و داستان‌های قرآنی، اشتغالات عرفانی انسان‌ها و ارتباطشان با پروردگار و هستی را جملگی شاهد تولیدات معنوی انسانها و تأکید بر عمقی‌بودن این بخش از عملکرد روانی مراجعان برشمرد. سخنران افزود از آن‌جا که دین، بی‌چون‌وچرا یکی از کهن‌الگوهای اصیل ذهن انسان است، بدیهی است که هر گونه روانشناسی که با ساختار روانشناختی شخصیت انسان سر و کار داشته باشد نمی‌تواند این واقعیت را نادیده بگیرد که دین تنها پدیده تاریخی و جامعه‌شناختی، بلکه پدیده‌ای است که شمار زیادی از انسان‌ها به آن علاقه و عشق نشان می‌دهند (یونگ، ۱۹۵۳). بسیاری از آسیب‌های روانی انسان‌ها به علت آسیب‌دیدگی و ناکامی در بروز، ظهور و شکوفایی انگیزه‌های دینی پدید آمده‌اند. از این رو کمک به مراجعان برای شناخت ابعاد معنوی

خود و اقدام در راستای رفع آسیب‌ها و شکوفایی معنوی خود از جانب روان‌درمانگر و مشاور آگاه از اولویت‌های گفتگو در این جلسه بود. هم‌چنین در این بحث، برخی از چالش‌های مهم در انسجام معنویت و یک‌پارچه‌سازی آن با الگوها و نظریه‌های مشاوره و روان‌درمانگری ذکر، و داشتن نظریه منسجم برای فهم کارکردهای معنوی انسان‌ها در روان او، استخراج روش‌ها، سنجش وضعیت معنوی مراجعان پیش از مداخلات معنوی در فرآیند روان‌درمانگری از اولویت‌های اقدام به یک‌پارچه‌سازی معنویت و انسجام آن در فرآیند روان‌درمانگری برشمرده شد.

● یکصد و هفتاد و ششمین گردهمایی دفتر مطالعات اسلامی در بهداشت روان با عنوان «هویت ایدئولوژیک با رویکرد دینی - معنوی» توسط خانم‌ها سعیده زوزویان و اشرف‌السادات اکبری در تاریخ ۱۳۸۸/۵/۸ برگزار شد. «مفهوم هویت یک سازه پیچیده شامل جنبه‌های شناختی، عصب - زیست‌شناختی، روانی - اجتماعی، فرهنگی، رشدی و روان‌پویایی است. از نظر استرایکر هویت پاسخی است که فرد به پرسش «من کیستم؟» می‌دهد. ... هویت به تداوم خود آگاهی در طول زمان دلالت می‌کند... نظریه‌های گوناگونی در باره هویت در زمینه روانشناسی از جمله نظریه‌های اریکسون، ماریسا، برزونسکی، بلوس و کگان وجود دارد که هر یک از آن‌ها به این پدیده از جنبه‌ای خاص نظر داشته‌اند. در شکل‌گیری هویت عوامل گوناگونی مانند وضعیت هویت والدین و سبک فرزندپروری آن‌ها، تفاوت‌های نژادی و جنسیتی، شخصیت، تحول‌شناختی و عاطفی و مذهب مؤثرند. نظریه پردازان مختلفی هم چون اریکسون، آلپورت، الکلایند، اوسر، کاکس، گلدمن و... به بررسی مذهب به عنوان یکی از عوامل اثرگذار در هویت پرداخته‌اند و بعد معنویت را نیز در این حیطه قرار داده‌اند. هم‌چنین به مشخص کردن مراحل تحول خود معنوی و ویژگی‌های انسان معنوی پرداخته‌اند. بیشتر این نظریه‌پردازان بر این باورند که انسان برای داشتن انتخاب‌های درست در زندگی نیازمند ایدئولوژی است و این ایدئولوژی را مذهب به‌خوبی برای وی فراهم می‌کند. دین اسلام نیز درباره شکل‌گیری هویت و روش‌های تربیتی متناسب با آن، افراد بشر را راهنمایی نموده است. یافته‌های نظری و پژوهشی نظریه‌پردازان غیر مسلمان در مورد هویت و روش‌های مؤثر در کسب هر چه بهتر و سریع‌تر آن در راستای آموزه‌های دینی از جمله دین اسلام می‌باشد که در این میان می‌توان به نقش تفکر نقادانه و راهبرد مقابله‌ای مسئله‌مدار و تلاش فردی برای کسب هویت اشاره کرد...»